

Rod i prostitucija u Hrvatskoj i Švicarskoj

Barhanović, Sani

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:177880>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODJEL ZA SOCIOLOGIJU

SANI BARHANOVIĆ

SPOL I PROSTITUCIJA
(u Hrvatskoj i Švicarskoj)

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: doc.dr.sc. Anita Dremel

Zagreb, 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. PROSTITUCIJA.....	3
2.1. Pojmovno određenje.....	3
2.2. Oblici i vrste prostitucije.....	4
3. MUŠKA I ŽENSKA PROSTITUCIJA U 19. I 20. STOLJEĆU.....	5
3.1. Situacija u Hrvatskoj.....	6
3.2. Situacija u Švicarskoj.....	7
4. OPIS PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA.....	7
4.1. Uzorak ispitanika.....	8
4.2. Metoda istraživanja.....	8
4.2.1. Provođenje intervjua.....	8
4.2.2. Konstrukcija intervjua.....	9
5. PROSTITUCIJA DANAS.....	9
5.1. Prostitucija u Europi danas.....	9
5.2. Analiza intervjua.....	12
5.2.1. Spol i prostitucija u Hrvatskoj.....	12
5.2.2. Spol i prostitucija u Švicarskoj.....	13
5.3. Razlozi za bavljenje prostitucijom.....	13
5.4. Privatni život osoba koje se bave prostitucijom.....	15
5.5. Razlike između Švicarske i Hrvatske.....	16
6. ZAKLJUČAK.....	17
7. LITERATURA.....	18

1. UVOD

Prostitucija je najstariji zanat na svijetu, inspiracija umjetnicima, ali i oduvijek tabu tema. Radi se o društvenom fenomenu, koji prati čovjeka od samog njegovog početka, sve do danas. Kao zasebna cjelina, ne samo popratni fenomen, ima složenu povijesnu priču. Povezuje se s pojmom rata, otkrivanjem svijeta, s pitanjem morala, obitelji, liberalizma, spola i slično. Psihološki, prostitucija dolazi iz ljudske seksualnosti, što mnogi podrazumijevaju pod pojmom intime, pa je zato i tabu tema. Većina smatra da se prostitucija ne može iskorijeniti, ni zaustaviti, zato „živimo s njom“. Međutim, teško se usuglasiti kako je tretirati ili kako je kontrolirati. Prema najstarijim sačuvanim podacima, prva javna kuća je bila u gradu Uruku u Sumeriji, a potječe iz doba Nabukodonozora II., iz razdoblja od 605. do 562. godine prije Krista. Iz pronađenih ugovora proizlazi da su imućniji građani u Babilonu prostitucijom svojih robinja uvećavali svoje prihode. Prema geografu Strabonu¹, u tadašnjem afroditinom hramu je bilo više od 10 000 prostitutki (prema Borelli i Starck 1957: 19). Ovaj podatak ukazuje da se radi o prostituciji, gdje su osobe koje su pružale seksualne usluge bile ženskog spola, međutim jesu li uvijek samo žene bile pružateljice usluga, a muškarci konzumenti? Je li povezivanje isključivo osoba ženskog spola u sferi prostitucije usvojena rečenica ili činjenica? Odgovori na prethodna pitanja su tema su ovog rada.

Temu ćemo izložiti kroz povijesni pregled prostitucije 19. i 20. stoljeća i analizom istog na području Hrvatske i Švicarske. Hrvatska, kao predstavnica zemalja gdje se prostitucija odvija kao „javna tajna“, odnosno ilegalno i Švicarska, kao predstavnica zemalja u kojoj je prostitucija legalna. Analiza će se bazirati, naravno u vremenskim okvirima i u podatkovnoj raspoloživosti, na spolnoj različitosti onih, koji su opisane usluge pružali i spolnoj različitosti onih, koji su tu uslugu konzumirali. To znači da ćemo pokušati prikazati i na kraju donijeti zaključak o tome kako osobe muškog spola gledaju na društveni fenomen prostitucije, jesu li oni samo konzumenti naglašenog fenomena ili su i pružatelji takvih usluga, i kako se u tim istim segmentima izjašnjavaju osobe ženskog spola. Pokušat ćemo odgovoriti na pitanja kao što su: koje su dobi muškarci i žene koji se bave opisanim poslom, zašto i kako ulaze u taj posao, da li postoji za njih druga poslovna mogućnost, kako izgleda njihov privatni život,

¹ **Strabon** (grčki: Στράβων, živio oko 63/64. godine p. n. e. do 24. godine n. e.), bio je antički grčki historičar, geograf i filozof. Strabon je autor djela pod nazivom *Geografija* (grčki: Γεωγραφικά - Geografika), od 17 tomova - knjiga koje sadrže historijske i geografske podatke i opise ljudi i mjesta iz njegovog vremena (wikipedia: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Strabon>; pristupljeno 9.5.2018.).

mogu li „izaći“ iz takvog posla, kakvo obrazovanje imaju, kako društvo u Hrvatskoj gleda na prostituciju i kako društvo u Švicarskoj gleda na prostituciju. Prikaz i analizu ćemo u sadašnjem aktualnom vremenu potkrijepiti podacima, dobivenim tematskom analizom polustrukturiranih intervjua 12 aktivnih osoba s opisanim zanatom.

2. PROSTITUCIJA

2.1. Pojmovno određenje

Pojam prostitucija dolazi od latinske riječi *prostituere*, što bi značilo javno se izvrći bludu, izvrgavati se sramoti, obeščastiti se (Klaić, 1972: 1075). „Pojam označava pružanje seksualnih usluga uz novčanu ili drugu materijalnu naknadu. Naziv prostitucija danas sve češće zamjenjuje vrijednosno neutralni izraz seksualni rad². Iako su osobe, koje naplaćuju seksualne usluge oba spola, prostitucija se najčešće povezuje sa ženama kao pružateljicama usluga i muškarcima kao klijentima ili konzumentima. Povijesni zapisi potvrđuju postojanje seksualnoga rada u Babilonu i sumerskoj civilizaciji, ponajprije u obliku tzv. hramske ili sakralne prostitucije. Seksualni je rad bio poznat u većini drevnih sredozemnih kultura, a spominje ga i Biblija“ (Borelli i Starck, 1957: 2). Definicija pojma se učestalo sastoji od definiranja osobe, koja se dovodi u „radni odnos“ s prostitucijom, a nešto rjeđe se sastoji od definiranja samog pojma. Duga povijest i složenost razvoja prostitucije čini definiranje pojma „teškim“ zadatkom. Pateman (1988) definira prostituciju kao ekonomski i ugovoreni odnos između kupca i prodavača seksualnih usluga (prema Sanders, O'Neill i Pitcher, 2017: 7). Borelli i Starck (1957) definiraju prostituciju kao tjelesnu predanost jedne osobe drugoj s ciljem zarade, pri čemu zarada ne mora nužno simbolizirati novac, nego neku drugu ekonomsku i materijalnu korist. Definiciju povezuju atributi, kao što su „brza zamjena partnera“ i „emocionalna ravnodušnost“. Emocionalna ravnodušnost označava emocionalnu distanciranost osobe koja nudi uslugu, od osobe koja je konzumira.

Navedene definicije samo su neke od brojnih, a sukladno navedenim možemo prostituciju definirati kao ugovoreni seksualni odnos, između pružatelja ili pružateljice, i klijenta ili klijentice, s ciljem materijalne dobiti. Prema Borelliu i Starcku (1957) emocionalna ravnodušnost u opisanom odnosu ne mora uvijek biti prisutna, odnosno može se dogoditi da emocionalna distanciranost bude izvan kontrole, jer pružatelji i pružateljice često glume emocije na zahtjev klijenata ili klijentica, a s druge strane događa se da klijenti čak uspiju

² Izraz koji se počeo koristiti od samih prostitutki 1970-ih, koji obuhvaća širi kontekst od same prostitucije; striptiz, pornografiju, pružanje seksualnih usluga putem telefona i slično.

razviti nekakvu vrstu emocionalne povezanosti prema pružateljicama usluga, koje često posjećuju. Iz tih razloga ćemo pojam emocionalne ravnodušnosti izolirati iz definicije.

2.2. Oblici i vrste prostitucije

Jedna od definicija iz prijašnjeg vremena prema Borelliu i Starcku (1957) prostituciju dijeli na religioznu, gostujuću ili gostoprimstvenu te obrtničku. Religiozna prostitucija označava potragu za žrtveničkom čistoćom u cilju stjecanja naklonosti Boga i svećeničke priče. Gostujuća ili gostoprimstvena označava jedan vid gostoprimstva, koji podsjeća na oblik ugostiteljstva, u kojem žena na muževu želju ili sporazum sa mužem, prema lokalnim običajima, sa tzv. gostom, odnosno prijateljem izvodi seksualni čin. Treća vrsta je obrtnička, prema kojoj se seksualni činovi izvode prema pravilima i željama klijenta u organiziranim uvjetima.

„Prema vrstama prostitucija može biti: muška i ženska, prisilna i dobrovoljna, povremena i stalna, ulična i otmjena, obredna i svjetovna, profesionalna-organizirana ili neovisna“ (Zorko, 2006: 1). Jedna podjela prostituciju dijeli:

- prema spolu: na mušku i žensku, homogenu i heterogenu,
- prema dobi: na dječju, maloljetničku i odraslu,
- prema uzrocima i okolnostima: na prisilnu i dobrovoljnu,
- s obzirom na trajanje i učestalost: na povremenu i stalnu (profesionalnu),
- prema stupnju organiziranosti: na samostalnu ili kao dio organizacije (npr. javne kuće, svodnika ili oboje),
- prema statusu klijenata: na uličnu ili nisku, na srednju i na visoku (Mihajlović i Milivijević, 2013: 13).

Prema podjeli prostitucije ili određivanju njezinih oblika ili vrsta iz prošlog vremena iščitava se kako se uglavnom ženski spol povezivao s ovim zanatom, iako su postojale, ali znatno manje, osobe muškog spola koje su se bavile istim. Trebao je proći određeni period, da bi se prostitucija definirala kao mogućnost poslovnog izbora i za muškarca. S obzirom na potrebe ovog rada ukratko ćemo pojasniti pojmove ulične ili niske, srednje i visoke prostitucije. Ulična ili niska prostitucija odnosi se na očima najizloženiju vrstu, gdje osobe u cilju pružanja seksualnih usluga svojim stilom oblačenja, gestikulacijom na ulicama gradova

(najčešće u starom dijelu grada), kolodvorima i parkovima privlače klijente, zatim dogovaraju cijenu. Posao se odrađuje na licu mjesta, u automobilima ili iznajmljenim sobama, koje se nalaze u blizini. Dakle, radi se o javnim mjestima s otvorenim pristupom za sve ljude. Međutim neke ulice ili parkovi postanu s vremenom mjesta izbjegavanja, kada se već ustali cirkulacija opisanih događanja ili se akteri „presele“ u neke sporednije i mračnije ulice. Ovakva je vrsta prostitucije najmanje profitabilna, a s druge strane najrizičnija - u vidu nasilja, odnosno kriminala.

Srednja prostitucija za razliku od ulične, uključuje više ulaganja kapitala, a pružatelji ili pružateljice teško mogu biti samostalni u poslu. Odvija se u javnim kućama, klubovima, u stanovima preko svodnika ili u salonima za masažu, kao prekrivenom obliku prostitucije. Visoku ili elitu prostituciju karakterizira veliki uloženi kapital, visoki stupanj organiziranosti, tajnost, odnosno nevidljivost i neizlaganje javnosti. Radi se o pružateljima ili pružateljicama, koji imaju visoko obrazovanje i ne potječu iz ekonomskih nestabilnih ili siromašnih obitelji. Mogućnost izlaska iz posla na ovoj razini je najjednostavnija (Albert i Wege, 2015).

3. MUŠKA I ŽENSKA PROSTITUCIJA U 19. I 20. STOLJEĆU

Kao uvertiru u 19. stoljeće spomenut ćemo razdoblje koje mu je prethodilo. Prema Draženović (2013) u razdoblju osamnaestog stoljeća postojao je veliki broj bordela, a isto tako su postojale i dječja i prisilna prostitucija. To je bio početak industrijskog razvoja i početak urbanizacije. U tom periodu samog početka navedenih procesa nije bilo puno radnih mogućnosti za žene, a razvijala su se napućena mjesta, koja su dopustila slobodu bavljenja prostitucijom i konzumiranja istog. Može se zaključiti da je usred opće razuzdanosti, koja je prožimala epohu bilo moguće da i bogate žene kupuju svoje užitke, baš kao i njihovi muževi. Nakon Drugog svjetskog rata, dolazi do razvoja gospodarstva, a tako se i broj žena u toj sferi smanjuje, te dobivaju druga zaposlenja.

Drugi razlozi su bile i razne mjere protiv prostitucije, od zatvaranja bordela do progona uličnih prostitutki. Naravno, nije situacija u svim područjima izgledala isto, negdje se borilo protiv prostitucije, a negdje je i dalje bio interesni zanat. Borba je označavala neprihvatanje popratnih pojava, a to su bili nasilje, trgovina ljudima, kriminal i droga. Razvitkom medija pojavio se drugi oblik pružanja opisanih usluga, preko ili iza „ekrana“. U tom obliku prostitucije, povećava se broj muškaraca u opisanom zanatu. U periodu naznačenom u podnaslovu, kao i u prijašnje opisanim periodima, ženska prostitucija je prednjačila i bila fokus promatranja i kasnije borbe. Nakon ženske prostitucije, interes je bio u

muškim homoseksualnim odnosima, kako smo prethodno napisali. Informacijskim - odnosno medijskim napretkom, povećava se broj muškaraca u opisanom zanatu. Međutim i dalje ostaju u manjini.

3.1. Situacija u Hrvatskoj

Prema izvorima (Draženić, 2013: 60) prostitucija je u Hrvatskoj prisutna i tolerirana do 16. stoljeća. U tom su se razdoblju tolerancije prostitutki razlikovale načinom oblačenja i bile su ograničene na kretanja, samo u određenim mjestima. Ta mjesta su bile određene ulice ili parkovi, kao otvorena mjesta, te gostionice i krčme, kao tajna mjesta odvijanja. Povučemo li paralelu s današnjim pojavama tajne prostitucije to su saloni za masažu. Djelatnice su bile na dnu društvene ljestvice, nisu uživale poseban društveni status i jedino su kradljivci bili još niže na društvenoj ljestvici. Nakon tog razdoblja zabilježeni su čak i prvi progoni. Razvoj prostitucije pratio je razvoj u Europi - industrijalizacijom i urbanizacijom i ženskim pokretima i ratom.

„Zakonska regulacija se razlikovala među gradovima, ali u većini gradova se dopuštao rad javnih kuća ili bludilišta, koja su se regulirala bludilišnim pravilnikom. U Zagrebu je npr. gradsko poglavarstvo 1899. god. izdalo *bludilišni pravilnik*, prema kojem je vlasnik bludilišta mogla biti jedino ženska osoba, starija od 30 godina. Ona je dobivala koncesiju, u kojoj je bilo određeno koliko bludnica može biti u javnoj kući. Propisan je visok porez vlasnici, izgled i smještaj javne kuće, način prijave i pregleda te dobivanja dozvole za bludnice itd. Ali, to što je prostitucija bila dozvoljena, ne znači da je položaj prostitutki bio lak. Naime, vlasnice bludilišta često su izrabljivale svoje „zaposlenice“ i uzimale im $\frac{3}{4}$ i više zarade, a kako navodi Zorko (2006) nisu bile ni strane trgovine ženama, te razmjene između bludilišta, kao i širenje spolnih bolesti“ (Zorko, 2006 u Draženić, 2013). Prema Raduloviću (1986), 1922. donesena je odluka o ukidanju prostitucije i njenom nadzoru, a nadzor su vršile redarske i zdravstvene službe. Sada su djelatnice mogle biti samostalne, u vidu ulične prostitucije, u slučaju da su prijavljene i da imaju liječnički pregled. „Zanimljivo je primijetiti, kako je ženski pokret u Velikoj Britaniji zahtijevao aboliciju regulacije prostitucije, dok je u Hrvatskoj zahtijevao kriminalizaciju i to kako prostitutki, tako i njihovih klijenata“ (Draženić, 2013: 62). „Najveće novine u regulaciji prostitucije na prostoru Hrvatske i Slavonije, tijekom druge polovice 19. i početkom 20. stoljeća, zbile su se na području zdravstvenih propisa. Takvu politiku je uvjetovalo nezaustavljivo širenje spolnih bolesti među pučanstvom“ (Geljić, 2015: 28). O prostituciji se najviše zna iz liječničkih krugova aktualnog vremena. Kasnije su analize i radovi isto bazirali na liječničkim izjavama

ili zapisima kao i zdravstvenim kartonima iz prijašnjih vremena. „Tajna prostitucije je među liječnicima, kao grupe, koja je iz prve ruke uviđala njezine posljedice i općenito akademskom zajednicom smatrana iznimno opasnom pojavom, kako u Hrvatskoj i Slavoniji, tako i u ostatku Monarhije.³ Prema tome, ono što možemo u najmanju ruku zaključiti jest da je broj tajnih bludnica bio višestruko veći od registriranih bludnica u bludilištima“ (Geljić, 2015: 37).

3.2. Situacija u Švicarskoj

Švicarska je posljednja zemlja u Europi, koja je ženama dala pravo glasa (1971. godine na federalnoj razini, a 1990. na kantonalnoj), a prostitucija je legalna od 1942. godine. Prema Salasin (2011) u Švicarskoj između 1914. i 1960. godine se u javnosti, u malo sjenovitijim područjima, tolerira postojanje zone gdje se mogu nuditi i kupovati seksualne usluge. To su barovi i kabareti te bordeli. U Zürichu se bordel tolerirao i 1842. godine. Zapravo su bordeli bili zabranjeni, sve do seksualne revolucije 1970., kada je diversifikacija seksualne industrije ponovno stekla medijsku prisutnost. Zbog pojave droge na sceni, zatvaraju se bordeli 1990. godine, a već 1999. ponovno se otvaraju. Liberalna pravna praksa ostavljena je krajem 20. stoljeća u urbanim aglomeracijama, ali i u ruralnim područjima. Migracije povećavaju stanovništvo gradova, a potražnja za seksualnim uslugama bila je poslovno obećavajuća za mlade radnike (sobarice, konobarice, prodavačice i tvorničke radnice), više od drugih poslova. Mnogi od njih su često iz neposredne potrebe ili u nadi da većom zaradom i lakšim životom ulazili u taj posao. Ali i mnogi su bili prisiljeni od strane trgovaca, vlasnika bordela i pubova na blud. U građanskoj je javnosti, u kasnom 19. st. prostitucija postala jasno vidljiva, u većim gradovima i profesionalna. Iako je profesija bila dopuštena za žene, osuđivana je. Sve do 2013. godine dobna granica za ulazak u profesiju je bila 16 godina, dok je svugdje bila 18. Muškarcima je posjet bordelu bilo dopušten, kao i njihovo vodstvo. Postoje dokazi za postojanje istospolne muške prostitucije, u gradovima kao što su Zürich i Basel, ali za razliku od ženske prostitucije, istospolna je bila strogo kažnjiva. Jednostavno se nije moglo dopustiti muškarcima, da uz moguću seksualnu slobodu biraju muški spol.

4. OPIS PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA

Za prikaz dublje analize teme ovog rada proveli smo kvalitativno istraživanje. Izrazom dublja analiza se misli na prikupljanje podataka potrebnih za shvaćanje srži tematike. Pošto se radi o društveno osjetljivoj temi, bilo je potrebno saznati stavove i informacije ljudi iz naznačene

³ https://hr.wikipedia.org/wiki/Habsbur%C5%A1ka_Monarhija

sфере, osim za bolje razumijevanje i za donošenje konstruktivne analize. Istraživanje je temeljeno na analizi konteksta i perspektive ispitanika u sferi prostitucije. Cilj je testirati postojeće ili generirati nove hipoteze ispitivanjem relevantnih osoba u sferi bavljenja prostitucijom.

4.1. Uzorak ispitanika

Uzorak provedenog istraživanja čini 12 ispitanika. Od toga je 8 žena i 4 muškarca. Od toga, na području grada Zagreba 5 žena i 1 muškarac, a na području grada Zuricha 3 žene i 3 muškarca. Broj ispitanih žena i muškaraca nije ravnomjeran, što je nedostatak, no podaci ne služe za generalizaciju. Ispitanice su u dobi od 21 do 32 godine. Ispitanici muškog spola su u dobi od 22 do 38 godina. Kontakt s prvim ispitanicima je uspostavljen putem maila, nakon toga su ispitanici ustupili kontakte svojih kolega, čime je proces pronalaska sljedećih ispitanika bio znatno olakšan.

4.2. Metoda istraživanja

Metoda prikupljanja podataka je polustrukturirani intervju. Polustrukturirani intervju je korišten iz razloga da bi se ispitanicima omogućila sloboda izražavanja i dijeljenja informacija, koje nisu vezane direktno za pitanja. Isto tako opisani tip intervju je omogućavao opušteniju atmosferu tijekom razgovora i lakše stvaranje povjerenja kod ispitanika na samom početku. Od dvanaest provedenih intervju, tri su provedena sinkronom komunikacijom, odnosno komunikacijom licem u lice. Ostalih devet intervju je provedeno asinkronom komunikacijom - putem telefona. U prvom slučaju intervju su trajali između 30 min do 35 minuta. Kod telefonskog intervju razgovori su trajali od 30 do 40 minuta.

4.2.1. Provođenje intervju

Provođenje intervju se odvijalo u razdoblju 2016. i 2017. godine na području grada Züricha u Švicarskoj i na području grada Zagreba u Hrvatskoj. Isto tako ispitanici u telefonskom intervjuu su bili sa područja grada Zagreba ili Züricha. Vremenski razmaci između intervju su bili nejednaki. U nekim slučajevima je vremenski razmak bio dva mjeseca, a kod drugih od dva do sedam dana. Mjesto odvijanja intervju u slučaju komunikacije licem u lice su bila mjesta, koje su ispitanici smatrali tihim i ugodnim. Pri samim stupanjem u kontakt (mailom) ispitanici su bili informirani o svrsi i cilju istraživanja, te zaštititi osobnih podataka. Nijedan od ispitanika nije dopustio snimanje intervju diktafonom. Iz tog su razloga bili strpljivi tokom zapisivanja njihovih odgovora, odnosno nisu se dali ometati bilježenjem odgovora. Pretpostavljamo da baš nijedan od ispitanika/ica nije dopustio snimanje intervju, jer su to

zahtijevali oni koji su bili prvi ispitivani pa su možda kolegama savjetovali isto. Pet ispitanika je pričalo na njemačkom jeziku ili na njemačko-engleskom jeziku, a preostalih sedam na hrvatskom ili srpskom jeziku. Ispitanici su u oba slučaja bili spremni na suradnju, a njih 8 od 12 je prije sudjelovalo u intervjuima u svrhu psiholoških istraživanja, što isto može biti razlog za zahtjevom ne snimanja intervjua.

4.2.2. Konstrukcija intervjua

Polustrukturirani intervju je imao sljedeća pitanja koja su trebala potaknuti ispitanike na razgovor:

- Odakle dolazite i koliko Vam je godina?
- Imate li obitelj?
- Pričate li još neki jezik?
- Koji Vam je stupanj obrazovanja/završena škola/želja za obrazovanjem?
- Što najčešće radite u slobodno vrijeme?
- Smatra li te se pripadnikom/com neke religije?
- Koliko ste dugo u ovom poslu?
- Koliko ste zadovoljni svojim poslom?
- Kako ste ušli u ovaj posao?
- Imate li prijateljski odnos sa kolegama?
- Kakvi su klijenti/klijentice koji vam dolaze?
- Jeste imali mogućnost za drugim poslovnim mogućnostima?
- Imate li želju probati neki drugi posao?
- Postoji li nešto što bi voljeli reći za kraj?

5. PROSTITUCIJA DANAS

5.1. Prostitucija u Europi danas

U nekim europskim zemljama prostitucija je dopuštena, u nekima je djelomično dopuštena, jer su zabranjeni bordeli - odnosno mjesta namijenjena za njezino odvijanje. U nekim je europskim zemljama zabranjena, dok je u nekima zakonom i u praksi tolerirana. Navedene informacije su možda preopćenite, pa ćemo pokušati predstaviti sliku prostitucije u Europi nešto detaljnije. Razlike u zabranama i regulacijama su velike i razlikuju se čak među gradovima jedne te iste države. Jedino zajedničko nastojanje na europskoj razini je zabrana

dječje i prisilne prostitucije. Zemlje u kojima je prostitucija zakonita i regulirana su: Nizozemska, Njemačka, Austrija, Švicarska, Grčka, Turska, Mađarska i Latvija.⁴ Svaka od ovih država ima svoje društveno-pravno uređenje po pitanju prostitucije. U Nizozemskoj seksualni radnici čak posjećuju škole u svrhu predstavljanja svog posla, kao jedne od poslovnih alternativa. Nizozemska je prijestolnica seksualnog turizma, što znači da brojni ljudi odlaze u Amsterdam zbog obilaska „Crvene ulice“⁵ ili konzumacije seksualnih usluga. Crvena ulica danas označava urbani prostor, gdje se odvija prostitucija. To uključuje bordele, barove, kina te izloge u kojima je moguće vidjeti same djelatnike. Njemačka je na glasu kao „najveći europski bordel“, a organizacije za potporu osobama u djelatnosti prostitucije dobivaju čak pomoć vlade.

Procjena Havocscopea⁶ pokazuje približnu procjenu prihoda prostitucije u svijetu na 186 milijardi dolara. U Njemačkoj je ta procjena na oko 14,5 milijardi eura godišnje, a u Nizozemskoj između 400 i 600 milijuna eura (legalno). Sukladno izvješću 2012. godine, prostitucija je globalni fenomen koji uključuje oko 40 do 42 milijuna ljudi. Radi se o ljudima, oko 75 posto, u dobnoj skupini između 13 i 25 godina. Veliki broj djelatnica (u velikoj većini se radi o pripadnicama ženskog spola, pa zato navodimo djelatnice) su migrantice. Činjenica je da su milijuni žena i djece iz ekonomski nestabilnih sredina iz cijelog svijeta dovedene u područja stabilnijih ekonomskih prilika, pa tako i u Europu. Trgovina ljudima vrlo jasno slijedi ekonomsku sliku, osobe slabe ekonomske pozadine se prisiljavaju na seksualni rad, veća je dobit kuća ili svodnika nad takvim djelatnicima. S druge strane nazivaju ih „zahvalnijim“ djelatnicima, jer nemaju osjećaj slobode niti postavljaju uvjete. Iz krugova kriminala gdje su prodane ili prodani, preusmjereni (ili prisiljene/i) su na rad u bordelima. Farleyeovo⁷ istraživanje pokazuje kako je 2003. godine većina prostitutki u državama s legalnom prostitucijom doživjela neki oblik nasilja. To uključuje i seksualno vrijeđanje i silovanje. Isto tako u većini slučajeva doživjele su razne tipove ponavljano nasilja, u procjeni njih 68 posto. Zabilježen je i veliki broj slučajeva nasilja prema seksualnim radnicima od

⁴ Točan popis zemalja legalne i nelegalne prostitucije vidi na https://hr.wikipedia.org/wiki/Prostitucija_u_Europi

⁵ Sam pojam se prvi put pojavio 1894. godine u jednim novinama u saveznoj američkoj državi Ohajo, mada je nastao na Divljem Zapadu, u Kansasu (Dodge City) u kojem je postojao dobro poznati dio grada za prostituciju, pa čak i salon pod nazivom Kuća crvenog fenjera. Drugi kažu da su radnici na željeznici nosili crvene fenjere kada bi išli u bordele, i vješali ih na kuće u koje bi ulazili kako bi njihove kolege mogli lako ih naći u hitnom slučaju. Drugo kaže da su crveni fenjeri držani u sobama u kojima se seksualni odnos odvijao kako bi se sakrili crveni plikovi veneričnih bolesti na kožama prostitutki, a pošto je crvena svjetlost dopirala vani kroz zavjese, svi su znali kakva se aktivnost odvija unutra:

<http://www.telegraf.rs/zanimljivosti/2116124-top-11-ulica-crvenih-fenjera.com>

⁶ Global Black Market information <https://www.havocscope.com/>

⁷ <http://www.prostitutionresearch.com/FarleyVAW.pdf>

strane policije, koji su s njima prvobitno stupali u kontakt s ciljem zaštite odnosno kooperacije. U Europi, 62 posto žrtvava trgovine su identificirane kao žrtve zbog seksualne eksploatacije. Prema UNODC⁸, postoji oko 500.000 žrtva trgovine ljudi za seksualnu eksploataciju, usmjerenih u Europu.

Drugi izvori tvrde da je 70 posto do 90 posto prostitutki bilo prisiljeno na taj rad od strane kriminalnih skupina. Osim trgovine ljudi i nasilja u ovoj poslovnoj i životnoj sferi visoki je stupanj konzumacije droge, kao i pojava alkoholizma od strane samih djelatnica (manje djelatnika jer prema izvorima pripadnica ženskog spola opisivane profesije ima više nego pripadnika muškog spola). Prethodni opis i činjenice u odnosu prostitucije u Europi, se odnose na pripadnice ženskog spola. Međutim postoje i pripadnici drugog spola, ali i transseksualnih osoba. Ovisno o zemlji, udio transseksualaca je između 5 posto i 25 posto do 70 posto. Transseksualne osobe su visoko diskriminirane u pristupu zaposlenja i identifikacije spola. Istraživanje pokazuje da su transseksualne osobe, koje su odbacile muški spol i prešle na ženski, jednako nasilno tretirane kao i druge žene u opisanom poslu. U situaciji drugog spola - muškog, u ovom poslu nalazimo još uvijek u manjini. Takve osobe su one, koje su se našle u lošoj ekonomskoj situaciji ili su dovedeni iz ekonomski nestabilnih zemalja ili regija u one, gdje je ekonomska slika stabilnija. Ono gdje su pripadnici muškog spola u većini, je u sferi klijenata. Primjerice česta je pojava, što ukazuje na njihovu većinu, da čak muškarac s minimalnim primanjima poseže za konzumacijom seksualnih usluga, dok je to kod žena rijedak slučaj. Istraživanje pokazuje da je dobnog iskustvo muškaraca, koji kupuju seks, između 14 i 49, ali je više od polovine kupilo seks prije 21. godine, a tri četvrtine u dobi od 25 godina. Tolerancija i opravdavanje postojanja legalne prostitucije kod muškaraca dolazi izjavom da se evidentno smanjio broj silovanja, u protivnom bi ih bilo mnogo više. To je prema istraživanju izjavilo oko 40 posto muškaraca. Kupovanje tih usluga djelomično je uzorkovano prirodom muškaraca koju ne mogu kontrolirati, pa prema istraživanju 60 posto muškaraca osjeća krivnju ili sramotu nakon tih činova. Među zemljama kojima je prostitucija zabranjena, najpopularniji je model abolicije. Abolicionistički model, od 19. stoljeća do poslije Drugog svjetskog rata, povijesno je bio prvi koji je pokušavao ukinuti poslovanje prostitucije. Danas se abolicionistički pristup odnosi na blisku vezu između krijumčarenja ljudskih bića za seksualno iskorištavanje i prostituciju, visoku razinu nasilja koje su iskusile žene koje prodaju seks, kao i u posljednje vrijeme činjenicu, da su načela ravnopravnosti

⁸ http://www.unodc.org/documents/treaties/organized_crime/2010_CTOC_COP_WG4/WG4_2010_2_E.pdf

spolova i ljudska prava nespojivi s muškarcima koji kupuju seksualne usluge od žena. Pristup se naziva i neoabolicističkim, te potiče vlade da poduzmu korake pri kažnjavanju potražnje. Do sada je samo Švedska implementirala ovaj pristup 1999. godine. Prema svjedočenjima i istraživanjima prostitucija je prisutna u zemljama gdje i ne bi smjela biti.

5.2. Analiza intervjua

5.2.1. Spol i prostitucija u Hrvatskoj

Hrvatska je dosljedno pratila trend rasprostranjenosti prostitucije europskih zemalja. Prvo ćemo istaknuti neke od navoda iz dostupnih izvora, da bi uvidjeli što nam to daje za pravo, da se o prostituciji govori kao zanatu samo s ženskim djelatnicama (ili velikoj većini pripadnica ženskog spola). Neke od činjenica su članak naslova „Prostituirane ženskinje“ objavljen u svibnju 1891. godine u Narodnim novinama. Kako navodi Geljić (2015) da Zagreb oponaša velike gradove, „ne samo u dobru, nego i u opaćini“. „Stjecišta tajne prostitucije su bili razni hoteli, svratišta ili prenoćišta. Još je prije Prvoga svjetskoga rata bilo općepoznato da su određeni zagrebački „veći hoteli“ imali spisak djevojaka, štoviše album, kojega je čuvao portir i po potrebi zainteresiranim gostima nudio noćne dame u zamjenu za novac. Redarstvene mjere protiv takvih kavana su uključivale iznenadne racije. U jednom novinskom članku se ističe da je redarstvo podvrglo naročitoj kontroli razne konobarice i kasirice. Čak se i predlaže, da se takvo zanimanje dopusti isključivo ženama između 40. i 50. godine života po uzoru na odredbe u Budimpešti (Geljić, 2015: 39). Ovi navodi su samo jedni od mnogih, koji opravdavaju izražavanje prostitucije kao ženske djelatnosti. I u razdoblju kada je opisana djelatnost bila dopuštena, i danas kada nije, pripadnica ženskog spola ima više u sferi pružateljica usluga, a muškarci u većini kao klijenti, o čemu svjedoče podaci o broju zaraženih spolnim bolestima. Danas ima više žena koje se odlučuju na kupovanje seksualnih usluga nego prije, a sukladno europskim trendovima raste broj muškaraca, koji te usluge pružaju. „Prostitucija se za žene ne smatra privremenom aktivnošću (kao što se smatra za muškarce koji su klijenti ili čak muškarce koji su seksualni radnici), već prije teško stigmatiziranim, društvenim statusom i identitetom, koje u većini društava ostaje fiksno bez obzira na promjenu ponašanja“ (Pheterson, 1996: 31). Možda ona nije u fokusu dnevnih novina ili vijesti, ali je praćena na portalima i web stranicama. Moguće je naći i videa i dijelove emisija, koji su testirali što se krije iza kakvih oglasa i kako i na koji način doći do seksualnih usluga (primjerice u emisiji Istraga) i tako ukazali na njenu prisutnost. Vrlo je jednostavno doći do traženih usluga. Ili u novinama preko direktnih oglasa, ili oglasa sa salonima za masaže, ili pak putem interneta preko erotskih stranica. Mjesta pronalaska

klijenta su i danas ulice starog grada Zagreba, kolodvor ili internet. Klijenti se odvoze u unajmljene stanove ili hotele, ili se odvoze zajedno s djelatnicima na neka usamljena mjesta, zavisi o platežnoj moći klijenata i naravno položaju prostitutki, odnosno o vrsti prostitucije (ulična, srednja ili visoka). Dakle, prostitucija je među nama prisutna kao javna tajna. Prema Draženoviću (2013) prostitucija je danas regulirana Kaznenim i Prekršajnim zakonom. Odnosno, u zakonu je prostitucija navedena kao prekršaj protiv javnog reda i mira, te je kao takva regulirana Zakonom o prekršajima protiv javnog reda i mira. „U Hrvatskoj se seksualni rad kažnjava prekršajno, dok je podvođenje kazneno djelo (2005). Posljednjih su se godina pojavile i prve javne rasprave o legalizaciji seksualnoga rada. Za razliku od prilika u zapadnim zemljama, u Hrvatskoj još ne postoji udruga, koja bi zastupala interese seksualnih radnika, što je nedvojbeno vezano i uz postojeću kriminalizaciju“.⁹

5.2.2. Spol i prostitucija u Švicarskoj

Prema Le Breton (2011.) u većini se govori o ženskom spolu, procjenjuje se da ih je 85 do 90 posto. Unatoč razvijenoj zemlji, Švicarska je konzervativna zemlja čime će društvo osuđivati žene, koje kupuju seksualne usluge kao i u Hrvatskoj. Međutim muška prostitucija je rastući trend, kako zbog velikog broja migranta tako i zbog pogodne regulative za seksualne radnike. Muškarci nude najviše biseksualne usluge, te samo manji dio isključivo heteroseksualne¹⁰. Preko agencija ili kao striperi, plesači. „Langstrasse“¹¹ je bila poznata ulica za pronalazak opisanih usluga, isto kao i za droge i kriminal. Danas, regulacijom ulične prostitucije, radnici su preseljeni u bordele i javne kuće u istoj ulici (ali i na periferiji i u obližnjim selima). U slučaju da se neko okuša u nuđenju usluga na ulici, odmah je otklonjen. Prema izvorima, u tim određenim objektima, kao i na ulici može se naći sve veći broj muškaraca kao prostitutenata (najviše transseksualaca). U razgovoru s našim ispitanicima, naveli su kako unatoč tim odredbama, postoji još jedna mala ulica u samom centru starog grada, za koju se zna da se odvija prostitucija, ali se prešućuje. Zanimljivo je, da se prema odgovorima naših ispitanika iščitava poslovno zadovoljstvo i uspjeh, više nego kod pripadnica ženskog spola.

5.3. Razlozi za bavljenje prostitucijom

U ovom poglavlju govorimo o sličnostima dvije fokusne zemlje. Razlozi su oduvijek bili ekonomske prirode, tako novac i danas većina navodi kao jedan od glavnih razloga. Kod

⁹ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50714>

¹⁰ Mann-männliche Prostitution und HIV/Aids Der Einfluss des Framings auf das HIV-Schutzverhalten von Sexarbeitern: Andreas Pfister, Anne Parpan-Blaser, Sibylle Nideröst, Daniel Gredig.

¹¹ Ulica u centru grada Zuricha.

nekim je novac bio potreban za putovanja, kod nekih za plaćanje studija, kod nekih za pomoć obitelji, kod nekih za prehraniti djecu, a neki su samo pohlepni za novcem. U člancima se koriste termini „lak novac“ ili „brz novac“. Naši su sudionici u razgovorima naveli isti razlog.

„...dođeš, odradiš i dobiješ novac, a nikome ga ne pravdaš...lijena sam po prirodi, a želim imati dosta novaca“(žh2)

„... . Samostalna sam, radim „sve u fino“ imam i privatan život i kroz tih 5 godina ću imat dovoljno za sljedećih 30.“(žh1)

„...nas muškaraca je manje, manja je konkurencija, pa je novca dosta. I to uz manje truda nego što to daju naše kolegice“(mh1)

Od naših 12 sudionika, 3 je bilo prisiljeno na ovu djelatnost. Međutim kasnije, unatoč tome što su mogli izaći iz posla - nisu to napravili. Svi su se složili kako je veliki broj onih, koji su prisiljeni na taj rad. Dio njih je, prema njihovim shvaćanjima, prisiljen zbog obiteljskih prilika, dio od strane partnera, a dio je prisiljen od treće strane, koja dovodi te djevojke iz drugih zemalja i prisiljava ih na rad. Vrlo je malo onih koji ovaj posao rade iz užitka, zato se često s ovim poslom povezuje konzumacija droge i alkohola. Ako pregledamo aktualne članke, vijesti, te usporedimo s izjavama naših ispitanika možemo zaključiti da prostitucija povlači drogu i alkohol. Alkoholizam je posljedica i uzrok prostitucije, prema Željko (2015). Često djevojke koje dolaze iz obitelji, koje su nosile bremen alkoholizma, bivaju zanemarene u odgoju i često se odlučuju na svijet prostitucije. Pojavnost tih trendova se nešto manje pojavljuje u elitnoj prostituciji.

„...svašta san ja probala, morala san... inače ne bi to mogla raditi...“(žh3)

„...svakakve priče možete čuti... i istina je, da često droga (alkohol naravno)ide uz ovaj posao...nisam ja konzument, al da sam probao – jesam“(mh1)

Prema Borelli i Starcku (1957) veliki je broj ljudi koji se bavi ovim poslom da dobije novac za drogu ili da lakše dođe do istog. Ne možemo sa sigurnošću tvrditi koliko je takvih osoba, koliko ih je u Hrvatskoj ili u Švicarskoj, ali prema izvorima evidentno je da postoje. Statistički, u Švicarskoj ih ima znatno više. Često nailazimo na informacije, da djevojke, koje se bave ovim poslom dolaze iz konzervativnih obitelji ili imaju neproživljeno djetinjstvo. Muškarci koji se bave istim, u slučaju pružanja odnosa s isto spolnim partnerom to rade iz agresije prema ne prihvaćanju njihove seksualne orijentacije od strane društva. Drugi razlozi su pronalazak mogućeg partnera ili skrivanje od obiteljske osude. Muškarci koji nude seksualne usluge ženama, najčešće se kriju iza oglasa za stripere i plesače, a razlog za

bavljenje opisanim poslom je „brzi novac“ i seksualna neutaživost. „Benjamin Tarnowsky, poznati ruski venerolog, je osobno smatrao da su najveći uzroci bludništva u nejednakom intenzitetu spolnih nagona muškaraca i žena, odnosno različitoj seksualnoj potrebi“ (Gundrum-Oriovčanin 1905, prema Geljić 2015).

5.4. Privatni život osoba koje se bave prostitucijom

Pojam privatnog života ćemo definirati kao dio života koji se odvija odvojeno od poslovnog života. Razmotriti ćemo ga kod djelatnika i djelatnica u sferi prostitucije preko termina obrazovanja, religije, obitelji, prijateljstva te hobija. Evidentna je različitost ove životne sfere s obzirom na to kojoj vrsti prostitucije djelatnici ili djelatnice pripadaju. Pripadnici ulične prostitucije su najčešće alkoholni ovisnici ili konzumenti droge. Isto tako zarada im je toliko niska, da jedino čemu teže je pronalazak klijenata. Pripadnici ulične prostitucije su rijetko samostalni, bore se za minimalni novac i time često imaju loše kolegijalne odnose osim ako ne dijele istog svodnika. Prema riječima naših ispitanika, opisani djelatnici nemaju obitelji, ni hobija.

„...žive od danas do sutra, novac troše na opijate i često nisu svjesni svoga postojanja.“ (žh2)

„...malo je onih pametnih i sposobnih da se prebace na nešto bolje...“ (žh3)

Prema izvorima, pripadnice srednje ili visoke prostitucije novac investiraju u studij, odjeću, putovanja ili čak obitelji. Vremenski rade manje od djelatnika ulične prostitucije, isto tako manje se moraju truditi pronaći klijenta, te zato imaju i vremena, koji ulazi pod pojam privatnog života. Malo je onih obitelji koji podržavaju ovu djelatnost od strane svoje djece. Veliki je broj obitelji, koji uopće ne znaju što njihova djeca rade. Neki ispitanici imaju neki stupanj tolerancije od strane obitelji, a neki pak podršku.

„...Oni se mole Bogu za mene, da me čuva i da se ostavim ovog posla. Ali ne mogu reći: obitelj me ne podržava kako to često biva“ (žh1)

„...imam dvoje djece, nemam muža, nemam obitelj...to je jedini način...“ (žš3)

Većina će reći da možda pripadaju nekoj religiji, ali da nisu vjernici. Međutim postoje i iznimke.

„...ne radim nedjeljom u nikakvom slučaju i uvijek posjetim crkvu...“ (žh2)

„...uvijek odlazim s dečkom na svete mise, a svetkovine posebno poštujemo...“ (mš3)

Prijateljske ili kolegijalne odnose mogu imati s ljudima na način da ih poštede informacija o svom tajnom poslu, ali je to u Švicarskoj nešto teže.

„...pijem ja ugodne kave s mojim prijateljicama, ali nemaju one pojma što ja radim...ne bi razumjele...“ (žh3)

„...otiđemo mi dečki van, još se zezamo na račun posla i djevojke koje očarano gledaju u naša tijela...“ (mh1)

Od pripadnika ulične prostitucije, obrazovanje je u 85 posto slučajeva na razini osnovne škole ili ne završene srednje škole, pogotovo ako se radi o migrantima. Pripadnici srednje prostitucije, a pogotovo visoke imaju završena visoka obrazovanja i govore više jezika.

„...jadne li te rumunjske, nemaju pojma kako se zove planet na kojem živimo...ima ih takvih po bordelima, ali su lijepe pa se dobro prodaju“ (žh2)

U zemlji legalne prostitucije, djelatnici novac više investiraju za zahvate plastične kirurgije, da bi boljim izgledom, imali manju konkurenciju. Mnogo novaca se šalje u druge zemlje, obiteljima migrantskih djelatnika. Isto tako, zbog veće novčane cirkulacije i velike državne kontrole, više se novaca troši na drogu. Kolegijalni odnosi među radnicama u bordelu su visoki, povezuje ih osjećaj ne pripadanja Švicarskoj, kako ni državi - tako ni društvu. Isto tako zbog velikog problema nasilja, često se drže skupa. U visokoj prostituciji ne postoje kolegijalni odnosi:

„...vreme je novac, neću da trošim vreme da pravim drugarice...to ne postoji!“ (žš1)

5.5. Razlike između Švicarske i Hrvatske

Švicarska ima veliki postotak migranta, a proporcionalno tomu i veliki broj seksualnih radnika stranog podrijetla. Najviše ih ima sa područja Rumunjske, Mađarske, Njemačke, Tajlanda i Brazila. Jedan od razloga bavljenja ovom profesijom je brza društvena integracija. Nasilje nad seksualnim radnicama je unatoč regulativama veliki problem zemlje. Prema Le Breton (2011) nasilje je povezano s stranim podrijetlom seksualnih radnica.

U skoro vrijeme će dobiti sigurne kuće. Kolegijalni odnosi ostaju na razini visoke i niske prostitucije, najviše zbog straha od nasilja i zajedničkog osjećaja ne pripadanja. Švicarska se kroz raniju povijest suočavala s velikim problemom droge i spolnih bolesti, pogotovo na području grada Züricha. U prilog je tome išla raširena ulična prostitucija, pa su kao

privremeno rješenje uveli trend „drive in kutija“.¹² Švicarci su vrlo slobodan narod u konzumaciji i kupovanju seksualnih usluga, čak je napravljena mobilna aplikacija u svrhu ugovaranja „poslova“.¹³ Unatoč slobodi profesije i društvenoj toleranciji, seksualni radnici su stigmatizirani i teško im se daje mogućnost „novog početka“. Bitna razlika je što se seksualni radnici ne moraju skrivati od vlasti, posao im je legalan. Djelatnici plaćaju poreze, a u skoro vrijeme će moći i uplaćivati mirovine. Sukladno politici, u Švicarskoj se godišnje zaradi oko 3,5 milijardi franaka od seksualnog rada. „Mnoge od žena, koje bave tim poslom su jake i pametne žene, iskorištavaju priliku i uzimaju brzo novac. Zato ih ne trebamo generalno žaliti i graditi im sigurne kuće“ (Le Breton, 2011: 95).

6. ZAKLJUČAK

Prostitucija, ili u širem kontekstu, seksualni rad i dalje ostaje u prvobitnom značaju povezana s pripadnicama ženskog spola. Prvi razlozi tome evidentni su iz povijesne analize prostitucije. Povijesni izvori su bili fokusirani na žensku prostituciju: jer se nalazi u samim čovjekovim počecima, jer je bila puno češća pojava, jer su žene tokom povijesti (a i danas) bile neravnopravne s muškarcima. Iz tih su razloga bile lakše osuđivane, više se gledalo na njihove pogreške, dok se muškarcima dopuštalo uživanje seksualne slobode. Od liječničkih zapisa, književnika, umjetnika pa do novinskih članaka, nailazimo na podatke koje potvrđuju tu činjenicu. Nikad nije rečeno da muške prostitucije nije postojalo, postojala je u manjoj količini, klijentela je bila češće muškog spola, te je bila skrivenija od očiju javnosti. U zemljama, gdje je prostitucija legalna, raste broj muških seksualnih radnika, a ima ih i u zemljama gdje nije legalna prostitucija, ... međutim u fokusu su brojnije, seksualne radnice. Zanimljivo je, da u slučaju muške prostitucije, radnici nekad taj posao smatraju ponosno - uspjehom. Obrazovanje seksualnih radnika je često razmjerno vrsti prostitucije. Razlozi upuštanja u ovaj posao su ekonomske prilike, bilo prisilno ili slobodnom voljom. Prema istraživanjima 80 do 90 posto njih želi izaći iz ovog posla, ali i dalje postoji ona manjina koja ostaje. Društvo u Hrvatskoj i Švicarskoj tolerira svojevrsnu pojavu seksualnog rada. U Hrvatskoj većina društva smatra, da se ne može regulirati, pa da trebamo živjeti „s njom“. U

¹² Montažne limene kutije u koje bi autom klijenti ulazili u želji za kupovanjem seksualnih usluga. Imali su priključak za vodu i zaštite od spolnih bolesti ili neželjene trudnoće:
https://www.focus.de/panorama/welt/geschuetzter-strassenstrich-drive-in-fuer-freier-sex-boxen-in-zuerich-eingeweiht_aid_1083623.html

¹³<https://www.aargauerzeitung.ch/leben/digital/neue-app-fuehrt-prostituierte-und-freier-zusammen-eingefaehrliches-vergnuegen-130775047>

Švicarskoj je tolerancija i prihvaćanje, zbog zakonske regulative i zbog dugogodišnjeg prakticanja.

Koristeći Goffmanov pojam stigme, seksualni radnici su stigmatizirani, bili oni žene ili muškarci ili transseksualci. Često se događa da individua pokušava predstaviti sebe u onoj „osobno idealiziranoj slici“. Posljedično se stvara jaz između onog što individua jest i onog što želi da drugi misle da je predstavljajući se drugima. Taj jaz uzrokuje socijalnu distancu ili usporedbe radi, polupropusnu ili nepropusnu membranu, čime su individue zakočene biti međusobno kompletno upoznate. Pojam, kompletno, se odnosi na sveobuhvatnu detaljnu sliku osobe, kao društveno racionalnog bića. Stigme, kao obilježja, je nekad moguće prekriti, nekad ne i zato je teško započeti drugačiji život nakon života gdje je individua bila seksualni radnik.

7. LITERATURA

- Albert, M. i Wege, J. (2015). *Sozial Arbeit und Prostitution*. Heidelberg, Springer VS.
- Borelli, S. i Starck, W. (1957). *Die Prostitution al psychologisches Probelm*. Springer-Verlag: Berlin.
- Draženović, M. (2013). *Prostitucija i sociokulturni aspekti zakonske regulacije prostitucije (u Hrvatskoj)*. Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Geljić, H. (2015). *Prostitucija u Zagrebu krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća*. Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Klaić, B. (1972). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Zora.
- Le Breton, M. (2011.) *Sexarbeit als transnationale Zone der Prekarität*. VS Verlag für Sozialwissenschaften | Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, Wiesbaden.
- Mihajlović, P. i Milivjević, L. (2013). Prostitucija u hrvatskom prekršajnom i kaznenom pravu. *Polic. Sigur.*, 22 (2): 284-296.
- Pheterson, G. (1996). *Tihe prostitution prism*. Amsterdam Univ. Press
- Radulović, D. (1986). *Prostitucija u Jugoslaviji*. Beograd: Zavod za izdavačku delatnost Filip Višnjić.
- Sanders, T., O'Neill i Pitcher, J. (2009). *Sex Work, Policy and Politics*. SAGE Publications, online publications (2012).
- Zorko, T. (2006). Ženska prostitucija u Zagrebu između 1899. i 1934. godine. *Časopis za suvremenu povijest*, 38 (1): 223–241.

- Željko, D. (2015). „Sestre bluda“: Zakonska regulacija ženske prostitucije na hrvatskom području u razdoblju od 1852. do 1934., s posebnim osvrtom na grad Karlovac i europsko okruženje. Zagreb. [http://www.unizg.hr/rektorova/upload/Sestre bluda Darija Željko, pdf](http://www.unizg.hr/rektorova/upload/Sestre%20bluda%20Darija%20Željko.pdf) (zadnji posjet 20.5.2018).

INTERNETSKI IZVORI

- Šljukić, D (2017). *Tradicija i prostitucija*: <https://pescanik.net/tradicija-i-prostitucija/> (zadnji posjet 20.5.2018).
- Pateman, C (2010). „*What's wrong with prostitution?*” *Women's Studies Quarterly*, Vol. 27, No. 1/2, Teaching About Violence Against Women (Spring - Summer, 1999): <http://www.feministes-radicales.org/wp-content/uploads/2010/11/Carole-Pateman-Whats-Wrong-with-Prostitution.pdf> (zadnji posjet:25.8.2018).
- Abbott, Frank Frost (1912), *Society and Politics in Ancient Rome: Essays and Sketches*, New York: Charles Scribner's Sons, <https://archive.org/details/societypoliticsi00abbouoft>
- Sarasin, P (2011). *Prostitution*: <http://www.hls-dhs-dss.ch/textes/d/D16559.php> (zadnji posjet 11.8.2018)